

Mokytojas Romualdas Balaišis
1914 09 26 – 1996 09 02

Genovaitė Davenienė

Žodis apie Mokytoją

Romualdas Balaišis gimė 1914 m. rugsėjo mėn. 26 d. Rokiškio apskrities, Panemunių kaime. Mirė 1996 m. rugsėjo 2 dieną Vilniuje.

1939–1948 m. Romualdas Balaišis dėstė matematiką Šiauliu, o nuo 1948 m. – Kauno mokytojų seminarijose. Po metų buvo paskirtas į Švietimo ministeriją vyresniuoju inspektorium. Nuo 1949 m. iki 1981 m. birželio 19 d. dirbo Vilniaus pirmojoje (vėliau pavadintoje A. Vienuolio vardu) vidurinėje mokykloje.

R. Balaišis buvo žurnalo „Matematika v škole“ redakcinės tarybos narys, rašė ir leido knygas. 1961 m. išleido mokomąją priemonę „Lygčių tyrimas“, jis yra „Olimpiadinio matematikos uždavinyno“ (sudarytojas prof. Jonas Kubilius), išleisto 1962 m., bendraautorius. R. Balaišis parengė ir 1996 m. savo iniciatyva išleido „Matematikos uždavinyną“ mokytojams ir aukštesniųjų klasių moksleiviams. Šis uždavinynas gali būti naudingas ir studentams, kurie klauso elementariosios matematikos specialiojo kurso. Uždaviniai suskirstyti į aritmetikos, algebros ir analizės pradmenų, geometrijos ir trigonometrijos skyrius. Knygoje yra ir junginių teorijos, Niutono binomo, kompleksinių skaičių bei dvinarių lygčių uždavinių.

Mokytojas Romualdas Balaišis skiepijo mokiniams meilę matematikai ir visada skatino veržtis į mokslo aukštumas. Pamokose ugdė loginį mąstymą, žinių troškimą, siekė įtraukti visus mokinius į darbą, formavo matematinius įgūdžius, sugebėjimą mokytis ir reiklumą sau.

Su Romualdu Balaišiu susipažinau atlikdama pedagoginę praktiką. Nuo 1965 m. rudens pradėjau dirbti A. Vienuolio vidurinėje mokykloje matematikos mokytoja, ir mes daug metų varstėme tas pačias mokyklos duris, vaikščiojom tais pačiais koridoriais ir mokėm vaikus keliauti matematikos labirintais. Jo lydima pradėjau eiti mokytojo kelią. Prisimenu Jį, minutei kitai stabtelėjusį prie lango mokytojų kambaryje... Po to vėl grįždavo į savo kabinetą ir palinkdavo prie darbo stalo.

R. Balaišis mokė ne tik mokinius, bet ir mus, mokytojus. Jis žavėjo mus

savo kruopštumu, meile darbui, neišsenkama energija, nuoširdumu ir jautrumu bei didele mokytojo patirtimi. Jis turėjo talentą pateikti dėstomą medžiagą paprastai, suprantamai. Nuolat nagrinėjo naujausią dalykinę literatūrą ir dalijosi patirtimi. Ant jo darbo stalo visad gulėdavo naujausios knygos bei kita literatūra.

Mus žavėdavo jo punktualumas. Kasdien lygiai aštuntą valandą jis jau būdavo savo kabinete, o skambant skambučiui – jau prie klasės durų. Į kiekvieną pamoką eidavo apgalvojęs smulkiausias jos dalis. Skyrė daug laiko rengti mokinius jaunųjų matematikų olimpiadoms, todėl jo mokiniai nuolat laimėdavo jose prizines vietas.

R. Balaišis prisimindavo visus mokinius, suteikusius jam džiaugsmo, tačiau vieno kurio nors niekada neišskirdavo. Mokytojas sakydavo, kad visi jo mokiniai buvo geri.

Ir šiandien prisimenu Romualdo Balaišio žodžius. Jis sakė, kad svarbiausia – kūrybingas mokymas, pačių mokinių noras gauti žinių ir darbas. Mokytojas tikėjo, kad daugeliui jo mokinių meilė matematikai išliks visą gyvenimą, nors ir ne visi taps matematikais.

Romualdą Balaišį prisimena

Kazimiera Matulionienė

Nors Vilniaus A. Vienuolio vidurinės mokyklos direktoriai ir keitėsi, mes su Romualdu Balaišiu daugiau kaip dvidešimt metų dirbome mokymo dalies vedėjais. Buvome pasiskirstę darbais. Sunkesnius darbus atlikdavo R. Balaišis.

Per tokį ilgą darbo laiką beveik neteko susipykti... Jeigu reikėtų trumpai apibūdinti R. Balaišio asmenybę, nuoširdžiai pasakyčiau: doras buvo žmogus, mokytojas ir draugas. Nešiojo savyje žmogiškumą ir dalijo kitiems. Mylėjo mokinius, mokė atkaklumo, darbštumo. Pats buvo pavyzdžiu ne tik mokiniams, bet ir mums, mokytojams. Visad turėjo sumanymų, pasiūlymų. R. Balaišis džiaugėsi savo draugų mokytojų laimėjimais.

Prisimenu jį kartais giliai paskendusį savo mintyse. Skaudžiai pergyveno sūnaus mirtį.

Ir šiandien prisiminimai apie R. Balaišį neprarado savo vertės nei mums, mokytojams, nei jo mokiniams, nei jų tėvams.

Vitoldas Šmigelskas

Du dešimtmečius dirbau Vilniaus A. Vienuolio vidurinėje mokykloje kartu su Romualdu Balaišiu. Per tą laiką sutikau daug puikių pedagogų, tačiau mieliausia man buvo draugystė su R. Balaišiu. Kai 1962 m. mane paskyrė A. Vienuolio vidurinės mokyklos gamybinio mokymo dalies vedėju, R. Balaišis šioje mokykloje jau buvo dirbęs dešimt metų direktoriaus pavaduotoju mokymo reikalams. Penkerius metus, kol dirbau mokymo dalies vedėju, daug laiko praleisdavome mokymo daliai skirtame kambaryje. Kartu rūpinantis mokyklos reikalais, teko iš arčiau pažinti savo kolegą. Mane jaudino jo nuoširdumas ir tolerancija savo bendradarbiams, o ypač – nuoširdus dalijimasis turtinga pedagogine patirtimi. Jis buvo puikus mokyklos vadovas, rūpinosi didelės mokyklos mokomuoju procesu, jo apskaita, kuravo pradinių klasių bei tikslųjų mokslų mokytojus. Darbą atlikdavo kruopščiai, dalykiškai, draugiškai ir nuoširdžiai. Ypač rūpinosi matematikos dėstymu, mokytojų kvalifikacija ir matematikos dalykų žiniomis. Turėjo sukaupęs didelę metodinio darbo patirtį, aktyviai dalyvaudavo miesto ir respublikos mokytojų seminaruose, rūpinosi dalykine literatūra, rašė straipsnius žurnalui „Matematika v škole“ ir į kitiems leidiniams.

R. Balaišio pastangų dėka mokykloje buvo įsteigta viena iš pirmųjų respublikoje matematinė klasė, vėliau jų atsirado ir daugiau. Į jas rinko besidominčius matematika mokinius ne tik iš savo, bet ir iš miesto mokyklų. Vėliau mokykla buvo pripažinta kaip matematinės pakraipos. Sustiprintose matematinėse klasėse reikliau buvo dėstomi ir kiti mokomieji dalykai. Greitai paaiškėjo tokio intensyvaus darbo vaisiai. Daugelis šias klases baigusių abiturientų sėkmingai mokėsi aukštosiose mokyklose, vėliau tapo jų dėstytojais, įgijo mokslinius laipsnius. Tai buvo užkrečiantis pavyzdys, kuriuo netruko pasekti ir kitos mokyklos.

Sustiprintas kai kurių dalykų dėstymas kėlė mokinių ir mokyklos prestižą. Taip A. Vienuolio vidurinė mokykla tapo viena pirmaujančių savo laimėjimais miesto, respublikos ir sąjunginėse jaunųjų matematikų olimpiadose. Mokykloje buvo leista laikyti egzaminus eksternu. Šiam nelengvam darbui taip pat vadovavo R. Balaišis.

Dėstydamas matematiką jis neieškojo įmantrių techninių priemonių, pakako puikaus dalykinio pasirėngimo bei gerai apmąstyto, logiško ir įtaigaus aiškinimo. Jo mokiniai įgydavo gilių matematikos žinių. Tai galima paaiškinti neabejotinu pedagogo talentu. R. Balaišis brangino pamokos laiką ir mokėjo racionaliai jį išnaudoti žinioms įtvirtinti. Mokinių žinias kūrybingai gilino matematikos būrelyje. Neatsitiktinai jį lankė gausus mokinių būrys, jiems čia buvo įdomu ir naudinga.

R. Balaišis rūpinosi pamokų kokybe ir darbo drausme, o ne tuometiniu idėjiniu ir politiniu auklėjimu. Tokios buvo jo vidinės nuostatos. Jis niekada ne-

buvo komunistų partijos narys. Neturėjo ir svarių vyriausybinų apdovanojimų, nors mokyklai buvo pakankamai nusipelnęs. Tačiau jis niekam nepriekaištavo ir nereikšė nepasitenkinimo. Draugų būryje atvirumo valandėlėmis pabrėždavo ištikimybę laisvos ir nepriklausomos Lietuvos idealams. Su pagarba prisimindavo tarpukario Lietuvos studentų ir jaunimo entuziazmą, deklamuodavo B. Brazdžionio ir kitų to meto poetų eiles.

Dirbant dideliame mokyklos kolektyve atrodė, kad draugų yra pakankamai. Tačiau labiau įsigilinęs suprasdavau, kad tokių, kuriais galėtum visiškai pasitikėti, nėra tiek jau daug. R. Balaišis man buvo labai artimas ir nuoširdus draugas. Jis buvo ne tik puikus pedagogas, bet ir geras psichologas. Iš vieno žvilgsnio ar trumpo pokalbio subtiliai pajausdavo kolegų nuotaiką. Surasdavo paprastų, bet veiksmingų priemonių padėti. Buvo nepaprastai jautrus tiek savo, tiek kitų nelaimėms. Kai tragiškai žuvo (nuskendo Galvės ežere) jo abiturientas sūnus, tėvo skausmas atrodė beribis. Tačiau mokykloje jis dirbo dar aktyviau. Darbas suteikė ir jėgų, ir paguodos. Kai panaši nelaimė ištiko mano šeimą, atrodė, kad jis vienintelis taip jautriai suprato mano sielvartą ir visais būdais stengėsi man padėti.

R. Balaišis mėgo ekskursijas po Lietuvą. Jų metu jis entuziastingai pasakodavo apie atskirų regionų žymius žmones, įžymesnes vietas. Ne mažiau mėgdavo ir moksleivių turistinius žygius, dalyvaudavo varžybų vertinimo komisijose, džiaugdavosi mokyklos turistų laimėjimais.

Tai tik maža dalis jo būdo ir veiklos bruožų. R. Balaišio asmenybė kur kas turtingesnė ir tauresnė. Nors nuo 1981 m. jis nebedirbo A. Vienuolio vidurinėje mokykloje, visada čia buvo laukiamas ir šiltai sutinkamas.

Algimantas Juozapavičius

Prisiminimai apie mokytoją R. Balaišį mano atmintyje atrodo stebėtinai vientisi, sudaryti iš vienodą ir vieningą atmosferą sukeliančių įspūdžių. Bet norint šiuos prisiminimus užrašyti, vientisumas išnyksta ir lieka tik nuotrupos.

R. Balaišis mane mokė 9–11 klasėse (1963–1966 m.). Mokiausi vienoje iš pirmųjų sustiprintų matematikos klasių, vadinamojoje „m“ klasėje.

Į A. Vienuolio mokyklą atėjau iš S. Nėries mokyklos, jau praėjus daugiau kaip mėnesiui nuo mokslo metų pradžios. Buvo sutarta, kad turėsiu prisistatyti direktoriaus pavaduotojui R. Balaišiui. Nebuvo aišku, ar mane iš viso priims į šią mokyklą, tuo labiau į „m“ klasę. Tikėjau, kad iš pradžių nukreips į šiaip kokią nors klasę, o tik paskui, jei gerai mokysiuos, perves į matematinę. Kai įėjau į R. Balaišio kabinetą, jis gan įdėmiai pažvelgė į mane ir liepė eiti į klasę.

Aš paklausiau, į kurią, o jis atsakė – į matematinę. Kaip jis taip gerai suprato, kad man reikia į matematinę – neaišku iki šiol.

Per visus tuos trejus metus R. Balaišis su mumis daug dirbo, ir ne tik per pamokas. Daug laiko praleido vesdamas po pamokų matematikos būrelį, rengdamas „vietines“ (mokyklines) matematikos olimpiadas. Tada man atrodė, kad taip ir turėjo būti. Tačiau kai šiuos įspūdžius lyginu su dabar turima patirtimi, matau, kad tai nebuvo labai natūralu, nes labai jau daug žmonių būtų tokiu atveju pasakę, kad matematikos ir taip turime per daug. Kai kurie mūsų klasės mokiniai per visus tuos trejus metus aktyviai dalyvavo respublikinėse jaunųjų matematikų olimpiadose. Mes užimdavome pirmas–trečias vietas respublikoje, ir tai buvo, aišku, didelis R. Balaišio nuopelnas. Man iš viso buvo susidaręs įspūdis, kad jau kam kam, o mums būtinai reikia dalyvauti olimpiadose ir ten laimėti vietas, nes tos olimpiados gal tik mums ir rengiamos.

R. Balaišis įdėjo daug darbo ir atliko labai gerą misiją, kai kartu su kitais, J. Kubiliui inicijuojant ir vadovaujant, parengė olimpiadinį matematikos uždavinyną. Daug šio uždavinyno idėjų, mano požiūriu, iki šiol nepasenę. Man tas uždavinynas buvo kaip ir kasdienė knyga, jo šiuolaikiškumą jaučiau visada. Kai 10–11 klasėse dalyvavau visasąjunginėse olimpiadose ar mokiausi neakivaizdinėje visasąjunginėje matematikos mokykloje, ten pateikiamų uždavinių lygis buvo nedaug aukštesnis už šio uždavinyno. Uždavinyne surinkta daug bazinių matematikos idėjas ir žinias atitinkančių uždavinių ir pratimų, o olimpiadose pateikiami uždaviniai buvo tų pačių idėjų iliustracijos, gal tik kitu aspektu.

R. Balaišis mokė ir (galbūt pats to nejausdamas) išmokė ne tik matematikos ar kitų dalykų, bet ir savybių, kurias mums perteikė natūraliai – kruopštumo ir valios dirbti darbą iki galo. Kruopštumas pasireiškė visur: rašant sąlygas lentoje, drožiant pieštukus, tikrinant uždavinius, nagrinėjant jų turinį, ar siejant juos su kitais uždaviniais.

Po mokyklos baigimo, po studijų universitete man dažnai pasitaikydavo, kai koks nors pašnekovas, sužinojęs, kad mane mokė R. Balaišis, pavydžiai nužvelgdavo. Įdomiausia, kad dažnai jis būdavo ne vilnietis.

Ne kiekvienai kartai ir ne kiekvienam tenka laimėti turėti mokytojus, tokius kaip R. Balaišis, I. Katinienė, Vl. Motiejūnas, A. Ivanauskas ir kiti to meto A. Vienuolio mokyklos mokytojai, išmokę mus didžiutis savo Mokykla, atskirti grūdus nuo pelų, su optimizmu ir humoru žiūrėti į sunkias situacijas, gal ir sunkumų nebijoti. Tai labai didelė dovana mūsų neramiame, bet nuostabiame gyvenime.

Jonas Kubilius

Jau nuėjau netrumpą gyvenimo kelią. Senstant vis dažniau mintys grįžta į praeitį. Teko sutikti daugybę žmonių. Vieni tik šmėkstelėjo, beveik nepalikdami pėdsakų, su kitais teko daugiau bendrauti. Kai kurie įsirežė atmintin. Tarp jų R. Balaišis.

Su juo susipažinau apie 1951 metus, kai, grįžęs iš aspirantūros, ėmiausi organizuoti respublikines matematikos olimpiadas. Vienas ne ką tenuveiksi. Reikėjo bendraminčių ir pagalbininkų. Jų atsirado Vilniaus universitete ir Vilniaus pedagoginiame institute. Negalima buvo apsieiti ir be mokytojų. Jų radau Respublikiniame mokytojų tobulinimo institute ir Vilniaus vidurinėse mokyklose. Vienas iš aktyvesnių bendradarbių buvo A. Vienuolio vidurinės mokyklos matematikos mokytojas R. Balaišis. Toje mokykloje, be jo, buvo ir daugiau gerų matematikos mokytojų: J. Viščakienė, J. Terespolskis (jau miręs). Jų dėka mokiniai buvo gerai parengiami studijoms. Ilgą laiką mokyklos atstovai užimdavo aukštas vietas tarp olimpiados prizininkų. O pati mokykla būdavo tarp geriausiai pasirodžiusių. Keletas jos auklėtinių pasirinko studijuoti matematiką. Ir nuėjusiems mokytis kitų specialybių matematika praverė, daugelis pasireiškė kūrybine veikla. Olimpiadoms pasirengti reikėjo medžiagos. Iš pradžių parengiau keletą nedidelės apimties uždavinių rinkinių, kurie buvo dauginami šapirografu, o vėliau ir spaustuvėje. Pribrendo reikalas parengti didesnę ir rimtesnę uždavinyną. Į darbą pakviečiau aštuonis aukštųjų bei vidurinių mokyklų dėstytojus. Tarp jų buvo ir R. Balaišis. Pateikiama medžiaga buvo labai įvairi, ne visada kritiškai įvertinta. Pasitaikydavo ir klaidų. Kruopštumu išsiskyrė R. Balaišio pateiktoji medžiaga. Beveik visa ji buvo panaudota. Knygą 1962 m. išleido „Šviesa“. Greitai prireikė antrojo leidimo. Jam buvo parinkta daug naujų uždavinių. Ir šį kartą aktyviai prisidėjo R. Balaišis. Antrasis pataisytas ir papildytas leidimas pasirodė 1972 m.

Su R. Balaišiu buvo galima rimtai aptarti įvairiausius matematikos, ir ne tik jos, dėstymo vidurinėje mokykloje klausimus ir pasiremti jo autoritetinga nuomone.

Vis pagalvodavau, kaip būtų gera, kad tokių mokytojų Lietuvoje rastųsi kuo daugiau. Nepaisant visokių peripetijų, jie išlaikė mūsų mokyklą, paruošė dirvą pažangai.